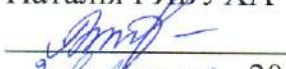

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

**ФАКУЛЬТЕТ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ МУЗИКИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Гарант освітньої програми
Наталія РЯБУХА

2 вересня 2021 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Проректор з навчальної
роботи
Інна СТАЩЕВСЬКА

2 вересня 2021 р.

**Силабус
навчальної дисципліни
МУЗИЧНА ЕСТЕТИКА**

Освітньо-наукова програма – Музичне мистецтво
Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»
Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»
Рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)

Харків – 2021

Силабус склав:

доктор мистецтвознавства, доцент
Щепакін Василь Михайлович

Силабус затверджено на засіданні кафедри теорії та історії музики,
протокол № 3 від «31» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри теорії та історії музики,
доктор мистецтвознавства, доцент Ірина КОНОВАЛОВА

Силабус схвалено радою факультету музичного мистецтва
Протокол № 2 від 02.09.2021 р.
Голова ради факультету Тетяна БОЛЬШАКОВА

1. Загальна інформація про дисципліну

1	Назва дисципліни	Музична естетика
2	Викладач	Щепакін Василь Михайлович
3	Контактні дані викладача (роб. тел., e-mail)	(095)143-62-18 basilshchepakin@ukr.net
4	Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	вибіркова
5	Рік підготовки	1
6	Семестр	2
7	Лекції (год.)	20
8	Практичні (семінарські, лабораторні) заняття (год.)	10
9	Самостійна робота (год.)	60
10	Індивідуальна робота (год.)	—
11	Кількість кредитів	3
12	Загальна кількість годин	90
13	Форми, види навчальних занять та методи навчання	Форми: навчальні заняття, дальтон-план (самостійне виконання завдань), контрольні заходи; Види: лекція, семінар, консультація Методи: проблемний виклад, частково-пошуковий – пошук фактичних матеріалів, дослідницький – самостійний пошук наукових, навчальних матеріалів за тематикою навчальної дисципліни.
14	Види поточного контролю	поточне опитування
15	Вид підсумкового контролю	залік

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Музична естетика» має сприяти засвоєнню аспірантами еволюції музично-естетичної думки від стародавніх часів до сьогодення, закономірностей зміни естетичних стилів та епох в музичній сфері, виявленню закономірностей розвитку музичного мистецтва в тісному контакті із загальними естетичними тенденціями в інших мистецьких і загальнокультурній сферах, які зароджувалися, досягали розквіту і подальшої трансформації. У процесі вивчення дисципліни аспіранти мають знати періоди формування і зміни естетичних періодів, загальний процес розвитку музично-естетичної думки, оцінювати внесок видатних філософів та музикознавців у процеси формування тих чи інших естетичних стилів з метою оволодіння досвідом практичного застосування знання в сфері музичної естетики в її тісній взаємодії із загальною еволюцією мистецтва. Навчальна дисципліна «Музична естетика» має сприяти розширенню загальної естетичної обізнаності аспірантів, виробленню у них здібності до об'єктивного аналізу розвитку естетичної думки різних народів протягом різних історичних епох, зокрема, у музичній

культури, надавати оцінку різним напрямам, стилям, жанрам і явищам в музичному мистецтві, зокрема зосереджувати увагу на осягненні обраного матеріалу дослідження з музично-естетичних позицій.

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

Методологія музичної естетики функціонує та розвивається на основі інтегративних зв'язків з системою гуманітарних наук (філософія, естетика, загальна історія, історія культури, культурологія, мистецтвознавство, літературознавство, філологія, історіографія, психологія творчості та сприйняття, основи наукових досліджень). Курс «Музична естетика» розглядає філософсько-естетичні аспекти музично-теоретичної думки, яка поряд з пізнанням специфічних рис музичного мистецтва досліджує його як особливий спосіб духовно-практичного засвоєння людиною дійсності. Вказані аспекти становлять собою предмет музичної естетики як науки, яка спрямована на осмислення музичного мистецтва як цілісної художньої системи, що має, водночас, якісну своєрідність і обумовленість духовною культурою, яка її породжує.

Курс спрямований на формування в аспірантів розуміння музичного мистецтва як особливої мови культури, здатної своїми специфічними засобами втілювати естетичний досвід людства. З огляду на це, він сприятиме всебічному розвитку музичної свідомості майбутніх фахівців-науковців.

Курс «Музична естетика» виконує функції інтегративно-методологічного підходу по відношенню до професійної підготовки музиканта-науковця за весь попередній період навчання. Він є сполучною ланкою між комплексами спеціальних дисциплін – музично-історичних, музично-теоретичних, виконавських та соціально-гуманітарних наук. Звідси, його науково-понятійний апарат поряд з музичною та музикознавчою термінологією використовує основні поняття і категорії філософії, естетики, теорії й історії культури. Виховання музиканта-фахівця на основі методологічного підходу до явищ музичного мистецтва сприятиме тому, що знання, вміння та навички з широкого кола спеціальних дисциплін, які здобули аспіранти за попередній період навчання у вищому навчальному закладі, набудуть інтегративно-цілісної якості, що й зумовить успішність та ефективність їх подальшої наукової діяльності.

Музична естетика, яка знаходиться на стику музикознавства з естетикою, є ланкою, що поєднує музикознавство і філософію, і більш широко, – між творчою практикою музичного мистецтва, яка відображується у музикознавчих дослідженнях, і світоглядом суспільства, що відбивається у філософських поглядах і концепціях. Музична естетика вивчає музику як цілісну систему, тобто специфічним образом організовану художню структуру, яка має якісно своєрідну художню образність і, водночас, взаємодіє з іншими сферами людського буття.

Перебуваючи на межі музикознавства й гуманітарного знання, музична естетика одним з центральних понять висуває поняття культури. Вона інтерпретує музичне мистецтво як культурне явище і відзначає, що як і будь-який феномен культури, музика, по-перше, є смисловий феномен, тобто вона не тільки «є», але й «має смисл», не взагалі предмет, але ще й знак, текст, що має значення і є предметом розуміння й тлумачення. По-друге, як і будь-який культурний феномен, музичне мистецтво становить собою фрагмент історії, тому воно розуміється в контексті певної культурно-історичної епохи. По-третє, музичне мистецтво, як і все, що відноситься до культури, має також відношення до сфери цінностей, тому що культура не просто створюється, вона пронизана оціночним відношенням людини (Т. Чередниченко). Звідси основними, фундаментальними проблемами музичної естетики є проблеми смислу й цінності музики. Саме ці проблеми є вирішальними у розгляді інших музично-естетичних проблем.

Здобуті аспірантами у ході вивчення дисципліни «Музична естетика» знання та досвід мають як теоретичне, так і практичне значення у підготовці до написання й захисту наукової роботи.

2.3. Мета вивчення дисципліни полягає у наданні аспірантам необхідного підґрунтя для написання наукової роботи відповідного кваліфікаційного рівню на основі використання знань з історії формування та функціонування в різні суспільно-історичні часи музично-естетичної думки, осягання музично-естетичної специфіки стилів, жанрів і музично-естетичних напрямків і їхньої історичній еволюції.

2.4. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями під час вивчення дисципліни «Музична естетика» є:

- виявлення філософсько-естетичних аспектів процесів музичної культури в їх значенні для людини та суспільства в цілому;
- дослідження з методологічних позицій сутності основних понять, законів та категорій музикознавчої науки;
- засвоєння змісту основних етапів розвитку музичної естетики.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу у сфері культури і мистецтва на основі цілісної системи історичних і теоретичних знань та сформованих особистих художніх і морально-ціннісних орієнтирів.

ЗК 4. Здатність до розуміння культури і звичаїв інших країн, до міжкультурного діалогу з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому; працювати в міжнародному середовищі, використовувати академічну українську та іноземну мови в професійній та науково-дослідницькій діяльності.

ЗК 6. Здатність до формування системного науково-го/мистецького світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору, а також правил академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.

Професійні (спеціальні) компетентності:

СК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати наукові проблеми у сфері історичного, теоретичного та виконавського музикознавства.

СК 4. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення в освітньо-науковій діяльності.

СК 5. Здатність до системної науково-пошукової роботи з усім спектром архівних, літературних, фахових, нотних, загальнонаукових, аудіо- та відео-джерел з урахуванням характерних ознак найважливіших тенденцій сучасного музикознавства, а також до застосування методологічних знань для осмислення особливостей світових, і, зокрема, українських історико-культурних, теоретичних та практичних реалій.

СК 8. Здатність доцільно застосовувати новітні музикознавчі концепції, а також пояснювати сучасні музичні явища і процеси.

СК 9. Здатність аналітично мислити і практично застосовувати навички систематизації та узагальнення інформації, працювати з іншомовними науковими текстами за напрямом досліджень.

СК 10. Здатність самостійно здійснювати аналіз музичного твору та особливостей його функціонування в певному соціокультурному середовищі.

2.6. Результати навчання

Результати вивчення курсу «Музична естетика» деталізують такі програмні результати навчання:

а) загальні:

ПРН 1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з музичної культури та мистецтва і на межі предметних галузей музикознавства та культурології, а також дослідницькі вміння та навички, достатні для проведення наукових досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення

інновацій.

ПРН 2. Володіти спеціалізованими вміннями/навичками і методами, необхідними для розв'язання значущих проблем у сфері професійної практичної та наукової музичної діяльності, а також розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики в галузі музичного мистецтва.

ПРН 3. Знати основні тенденції розвитку та специфіку національної музичної культури, усвідомлювати її цінності у світовому контексті.

ПРН 4. Презентувати та обговорювати результати досліджень, наукові проблеми музичного мистецтва, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

ПРН 7. Застосовувати загальні принципи, методи музикознавчої науки та культурологічний підхід у власних наукових розвідках та у викладацькій практиці.

ПРН 8. Критично аналізувати, оцінювати результати власних досліджень у контексті сучасних знань, синтезувати нові й комплексні ідеї в галузі музикознавства.

ПРН 10. Проводити науково-просвітницьку діяльність у галузі музичного мистецтва

ПРН 12. Започатковувати, планувати, реалізовувати, коригувати послідовний процес ґрунтовного музикознавчого наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт у науково-педагогічній та музично-просвітницькій сферах діяльності.

ПРН 13. Вільно спілкуватися з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань в царині музичного мистецтва, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому, використовувати академічну українську та іноземну мови у професійній музикознавчій науково-дослідницькій, педагогічній, музично-журналістській та просвітницькій діяльності.

ПРН 14. Мати універсальні навички науковця, зокрема уміти писати грантові пропозиції, застосовувати інформаційні технології в дослідницькій діяльності, управляти науковими / мистецькими проектами.

б) прикладні:

- надавати естетичний аналіз музичним (музично-культурним) явищам (творам, стилям, композиторським або виконавським особливостям), що вивчаються аспірантом в дисертаційній роботі;

- демонструвати володіння поглибленими знаннями з музичної естетики на усіх етапах написання дисертаційного тексту;

- надавати оціночну характеристику досліджуваним в дисертації музичним явищам (стилям, творам, композиторській або виконавській діяльності) під музично-естетичним кутом;

- вільно апелювати знаннями з музичної естетики під час апробації результатів наукового дослідження на конференціях, симпозіумах, і, власне, на самому захисті кандидатської роботи.

3. Політика дисципліни

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених аспірантам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу аспіранта; у випадку не відпрацювання аспірантом передбачених навчальним планом видів занять до екзамену він не допускається; пропущені заняття мають бути відпрацьовані. Форму і час відпрацювання аспірант та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): усі питання щодо проходження курсу та можливостей застосування набутих знань у кандидатській дисертації мають обговорюватись між аспірантами та викладачем. Необхідно бути взаємно толерантними, поважати думку колег. Плагіат в аспірантській

роботі під час вивчення навчального курсу та подальшій роботі над дисертацією є неприпустимим.

Норми академічної етики: дисциплінованість, дотримання субординації; відповідальність; робота в аудиторії з виключеними мобільними телефонами.

4. Програма навчальної дисципліни:

Тематика курсу					
Тема, план лекції	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Форми контролю
Розділ 1. ФІЛОСОФСЬКО-ЕСТЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МУЗИКОЗНАВСТВА					
Тема 1. Роль і місце музичної естетики в системі музикознавства. Предмет і основні проблеми музичної естетики 1.1. Предмет і завдання курсу, міжпредметні зв'язки. 1.2. Філософський аспект курсу 1.3. Музикознавчий аспект курсу	Лекція 2 год.	1, 2, 7, 10, 12, 19, 22	5 (самост. робота)	5	Опитування
Тема 2. Смысл та художньо-естетична цінність музики. Проблема змісту й форми в музиці 2.1. Поняття смислу в музичному творі 2.2. Поняття цінності 2.3. Відмінність понять художня та естетична цінність. Художньо-естетична цінність 2.4. Зв'язок художньо-естетичної цінності із змістом та музичною формою	Лекція 2 год.	1, 2, 3, 8, 10, 16, 18	5 (самост. робота)	5	Опитування
Тема 3. Музыка як мова. Проблема знаку в музиці й види музичної семантики 3.1. Специфіка музичної мови 3.2. Знаки в музиці як основні герменевтичні символи. Їх трактування 3.3. Поняття музичної семантики	Лекція 2 год.	1, 2, 4, 8, 14, 19,	5 (самост. робота)	5	Опитування

<p>Тема 4. Естетична природа музичної інтонації й музичного ритму 4.1. Поняття музичної інтонації 4.2. Поняття музичного ритму. 4.3. Еволюція естетичних поглядів на музичну інтонацію і музичний ритм</p>	<p>Лекція 2 год.</p>	<p>2, 3, 14, 23, 34</p>	<p>5 (само-ст. робота)</p>	<p>5</p>	<p>Опитування</p>
<p>Тема 5. Музичний образ як специфічна модель дійсності. Культурно-історичний зміст музичного образу 5.1. Історична еволюція поняття «музичний образ» 5.2. Різноманіття музичних образів в музичній культурі</p>	<p>Лекція 2 год, семінарське заняття 2 год.</p>	<p>2, 4, 8, 18, 19, 23</p>	<p>5 (само-ст. робота)</p>	<p>9</p>	<p>Опитування, обговорення запропонованих музичних прикладів, підготовка тематичних доповідей</p>
Розділ 2. ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОЇ ЕСТЕТИКИ					
<p>Тема 6. Становлення музично-естетичної думки доби античності 6.1. Естетика Стародавнього Єгипту 6.2. Музично-естетичні погляди в Стародавній Греції 6.3. Музична естетика в Римській імперії 6.4. Музично-естетичні погляди в Стародавньому Китаї та Індії 6.5. Музична естетика стародавніх країн Близького Сходу</p>	<p>Лекція 2 год.</p>	<p>1, 2, 9</p>	<p>5 (само-ст. робота)</p>	<p>5</p>	<p>Опитування</p>
<p>Тема 7. Музична естетика Середньовіччя 7.1. Церква як основа розвитку музично-історичної думки доби Середньовіччя 7.2. Естетика народної музичної творчості західноєвропейських народів</p>	<p>Лекція 2 год.</p>	<p>1, 2, 9, 15</p>	<p>5 (само-ст. робота)</p>	<p>5</p>	<p>Опитування</p>

7.3. Основні музичні жанри епохи Середньовіччя 7.4. Розвиток музично-естетичної думки в Київській Русі					
Тема 8. Розвиток музичної естетики в епоху Відродження 8.1. Філософсько-естетична специфіка розвитку різних видів мистецтва в епоху Відродження, їх взаємовпливи та взаємозв'язок 8.2. Особливості розвитку музично-естетичної думки в різних західноєвропейських країнах 8.3. Зміна основних музично-естетичних орієнтирів за часів епохи Відродження 8.4. Основні музичні жанри доби Відродження	Лекція 2 год., семінарське заняття 2 год.	1, 2, 9	5 (самоств. робота)	9	Опитування, обговорення запропонованих музичних прикладів, підготовка тематичних доповідей
Тема 9. Естетика музичного бароко 9.1. Бароко у різних видах мистецтв 9.2. Музичне бароко в країнах Західної Європи; найвидатніші представники 9.3. Музичне бароко у східно-слав'янських народів 9.4. Основні музичні жанри доби бароко 9.5. Естетика рококо	Лекція 1 год.	1, 2, 6, 23, 24	5 (самоств. робота)	5	Опитування
Тема 10. Музично-естетичні принципи класицизму епохи Просвітництва 10.1. Видатні представники епохи Просвітництва та вплив їхніх ідей на розвиток мистецтва	Лекція 1 год., семінарське заняття 2 год.	1, 2, 6, 9, 23	5 (самоств. робота)	9	Опитування, обговорення запропонованих музичних прикладів, підготовка

<p>10.2. Перехідний період в музиці від поліфінічного мислення до гомофонно-гармонічного: сини Й. С. Баха, Й. Мислівечек, композитори Мангеймської школи</p> <p>10.3. Композитори Віденської композиторської школи як найяскравіші презентанти класицизму в музиці</p> <p>10.4. Основні музичні жанри</p>					тематичних доповідей
<p>Тема 11. Музична естетика романтизму</p> <p>11.1. Зародження естетики романтизму в літературі та живопису</p> <p>11.2. Найвидатніші представники музичного романтизму</p> <p>11.3. Періодизація музичного романтизму</p> <p>11.4. Основні жанри музичного романтизму</p>	Лекція 1 год., семінарське заняття 2 год.	1, 2, 13, 17, 23	5 (самоств. робота)	9	Опитування, обговорення запропонованих музичних прикладів, підготовка тематичних доповідей
<p>Тема 12. Естетика модерну і постмодерну в сучасній музичній культурі</p> <p>12.1. Філософія модерну і постмодерну</p> <p>12.2. Сучасна професійна музика та нові музично-естетичні тенденції (імпресіонізм, експресіонізм, символізм, урбанізм, додекафонна школа, неокласицизм, неоромантизм, неофольклоризм, авангард в музиці, сонористика, естетика синтезованого звуку)</p> <p>12.3. Естетичні принципи масової музичної культури</p>	Лекція 1 год., семінарське заняття 2 год.	1, 2, 7, 15	5 (самоств. робота)	9	Опитування, обговорення запропонованих музичних прикладів, підготовка тематичних доповідей
	30 год.		60 год.	80 балів	Залік

5. Тематика семінарських занять

(Вказується тема, питання для обговорення, література)

Семінарське заняття 1. Естетична природа музичної інтонації й музичного ритму. Музичний образ як специфічна модель дійсності. Культурно-історичний зміст музичного образу

1. Що є позамузичною основою музичної інтонації?
2. Визначте спільні і відмінні риси мовленнєвої і музичної інтонацій.
3. Охарактеризуйте домузичні елементи музичної інтонації.
4. Які властивості ритму як універсального явища притаманні музичному ритму?
5. Визначте змістовні характеристики музичного ритму.
8. Як співвідносяться ритм і метр в музиці на рівні форми і на рівні змісту?
9. В чому полягає специфіка художнього образу в музиці?
10. Охарактеризуйте музичний образ як єдність об'єктивного і суб'єктивного, емоційного й раціонального, змісту і форми.
11. Виявіть сутнісні риси внутрішньої форми в музиці та визначте зміст понять «драматургія» і «тематизм».
12. Розкрийте смисл понять «сюжет», «подія», «персонаж», «герой» стосовно музичної драматургії і тематизму.

Література:

Карась Г. В. Еволюція художніх стилів в музичному мистецтві. Курс лекцій. Івано-Франківськ, 2018. 103 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/3687.pdf>.

Назаренко Н. В. Музична естетика : навч. посіб. для студ. спец. «Музичне мистецтво» / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 208 с. Режим доступу: <http://dspace.ltsu.org/bitstream/123456789/3154/2/Nazarenko.pdf>.

Кремлев Ю. Очерки по эстетике музыки. Москва : Сов. композитор, 1972. 272 с.

Назайкинский Е. В. Логика музыкальной композиции. Москва : Музыка, 1982. 319 с.

Очеретовская Н. Л. Содержание и форма в музыке. Ленинград : Музыка, 1985. 112 с.

Суханцева В. К. Категория времени в музыкальной культуре. Киев : Лыбидь, 1990. 183 с.

Семінарське заняття 2. Музична естетика Середньовіччя. Розвиток музичної естетики в епоху Відродження.

1. Визначте основну сферу музики і основні музичні жанри музичної практики Середньовіччя та розкрийте їх обумовленість світоглядним змістом епохи.
2. У руслі яких музично-естетичних концепцій античності розвивалися музично-естетичні погляди Середньовіччя? Якої трансформації у цей період зазнали основні античні естетичні поняття?
3. Надайте характеристику основним засобам виразності григоріанського хоралу та обґрунтуйте його ідейно-естетичну спрямованість.
4. Який вплив здійснила поліфонія на естетичні принципи релігійної музики?
5. Які ренесансні світоглядні уявлення й художньо-естетичні принципи знайшли відбиття в музичній естетиці епохи Відродження?
6. Розкрийте сутність музично-естетичних поглядів І. Тінкторіса.
7. Які нові тенденції музичної естетики визначилися у естетиці Дж. Царліно?
8. Визначте основні естетичні принципи італійського оперного гуртку «Камерати».
9. Які нові види, жанри, стилі музичної практики виникли як відбиття естетичних принципів епохи Відродження?

Література:

Карась Г. В. Еволюція художніх стилів в музичному мистецтві. Курс лекцій. Івано-Франківськ, 2018. 103 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/3687.pdf>.

Назаренко Н. В. Музична естетика : навч. посіб. для студ. спец. «Музичне мистецтво» / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 208 с. Режим доступу: <http://dspace.ltsu.org/bitstream/123456789/3154/2/Nazarenko.pdf>.

Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 года: Учебник. В 2-х кн. Кн. 1: От античности к XVIII веку. Москва : Музыка, 1986. 463 с.

Музична естетика західноєвропейського середньовіччя. Київ : Муз. Україна, 1976. 263 с.

Семінарське заняття 3. Естетика музичного бароко. Музично-естетичні принципи класицизму епохи Просвітництва

1. Визначте характерні риси стилю музичного бароко як відбиття соціальних суперечностей і суспільної психології епохи.

2. Охарактеризуйте основні принципи естетики порядку.

3. В чому полягає сутність естетики афекту?

4. Які нові засоби виразності і образні сфери оперної творчості К. Монтеверді стали вираженням стильових особливостей бароко?

5. Охарактеризуйте особливості вираження трагічного в музиці Й. С. Баха, розкрийте єдність суб'єктивного і об'єктивного, конкретного і універсального в його поліфонічних творах.

6. Яких характеристик набуває музична естетика афектів під впливом естетичних принципів класицизму?

7. Охарактеризуйте новий зміст та засоби виразності оперної творчості епохи класицизму.

8. Як розвиток теорії афектів впродовж XVIII ст. відбився на емоційному змісті творів віденських класиків Й. Гайдна, В. А. Моцарта, Л. Бетховена?

9. Розкрийте образні й формоутворюючі характеристики сонатного allegro як засобу втілення картини світу.

10. В чому полягає суперечливість музично-естетичних поглядів І. Канта і Г. Ф. В. Гегеля?

Література:

Карась Г. В. Еволюція художніх стилів в музичному мистецтві. Курс лекцій. Івано-Франківськ, 2018. 103 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/3687.pdf>.

Назаренко Н. В. Музична естетика : навч. посіб. для студ. спец. «Музичне мистецтво» / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 208 с. Режим доступу: <http://dspace.ltsu.org/bitstream/123456789/3154/2/Nazarenko.pdf>.

Конен В. Театр и симфония. – Москва : Музыка, 1975. 376 с.

Суханцева В. К. Категория времени в музыкальной культуре. Киев : Лыбидь, 1990. 183 с.

Суханцева В. К. Музыка как мир человека (от идеи вселенной к философии музыки). Киев : Факт, 2000. 176 с.

Семінарське заняття 4. Музична естетика романтизму

1. Які світоглядні ідеї визначили основні естетичні принципи музичного романтизму?

2. Охарактеризуйте провідні образні сфери, принципи формоутворення та жанри і форми музики романтизму.

3. Визначте особливості засобів виразності музичного мистецтва романтизму.

4. У чому полягає сутність принципу програмності?

5. Який напрямок музичної естетики виникає в епоху романтизму?

6. Визначте сутність музично-естетичних поглядів Р. Вагнера.
7. Сформулюйте ваше розуміння поняття «романтичний герой».

Література:

Карась Г. В. Еволюція художніх стилів в музичному мистецтві. Курс лекцій. Івано-Франківськ, 2018. 103 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/3687.pdf>.

Назаренко Н. В. Музична естетика : навч. посіб. для студ. спец. «Музичне мистецтво» / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 208 с. Режим доступу: <http://dspace.ltsu.org/bitstream/123456789/3154/2/Nazarenko.pdf>.

Макаренко Г. Музика і філософія: Шопенгауер, Вагнер, Ніцше. Київ : Факт, 2004. 152 с.

Суханцева В. К. Категория времени в музыкальной культуре. Киев : Лыбидь, 1990. 183 с.

Семінарське заняття 5. Естетика модерну і постмодерну в сучасній музичній культурі

1. Визначте радикальні новації у галузі музичної мови та мислення сучасної професійної музики.

2. Які сутнісні риси музичного мистецтва спростовують такі напрями професійної музики як алеаторика, конкретна й електронна музика?

3. Як проявляються у неокласицизмі модерністські й постмодерністські художньо-естетичні принципи?

4. Сформулюйте критерії на які спирається сучасна музична естетика, визначаючи естетичну цінність сучасної професійної музики.

5. Яких змін зазнало естетичне переживання й естетична насолода при сприйнятті сучасної професійної музики?

6. Визначте характерні риси масової музичної культури.

7. Назвіть характерні особливості засобів музичної виразності артефактів масової музики, зокрема шлягеру?

8. В чому полягає особливість естетичного сприйняття поп-музики?

9. Розкрийте естетичну сутність явища «звукового тероризму».

10. Визначте естетичні функції масової музичної культури.

Література:

Карась Г. В. Еволюція художніх стилів в музичному мистецтві. Курс лекцій. Івано-Франківськ, 2018. 103 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/3687.pdf>.

Назаренко Н. В. Музична естетика : навч. посіб. для студ. спец. «Музичне мистецтво» / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 208 с. Режим доступу: <http://dspace.ltsu.org/bitstream/123456789/3154/2/Nazarenko.pdf>.

Конен В. Д. Третий пласт: Новые массовые жанры в музыке XX века. Москва : Музыка, 1994. 160 с.

6. Самостійна робота

Самостійна робота аспірантів ведеться у теоретично-аналітичному напрямі, який передбачає музично-естетичний аналіз запропонованих під час лекцій музичних прикладів, які презентують ту чи іншу музично-естетичну епоху, той чи інший стиль та жанр у музичному мистецтві .

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Роль і місце музичної естетики в системі музикознавства. Предмет і основні проблеми музичної естетики	5

2	Смисл та художньо-естетична цінність музики. Проблема змісту й форми в музиці	5
3	Музика як мова. Проблема знаку в музиці й види музичної семантики	5
4	Естетична природа музичної інтонації й музичного ритму	5
5	Музичний образ як специфічна модель дійсності. Культурно-історичний зміст музичного образу	5
6	Становлення музично-естетичної думки доби античності	5
7	Музична естетика Середньовіччя	5
8	Розвиток музичної естетики в епоху Відродження	5
9	Естетика музичного бароко	5
10	Музично-естетичні принципи класицизму епохи Просвітництва	5
11	Музична естетика романтизму	5
12	Естетика модерну і постмодерну в сучасній музичній культурі	5
УСЬОГО:		60

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Оцінювання навчальних та наукових досягнень аспірантів у вивченні дисципліни «Музична естетика» здійснюється за 100-бальною шкалою. Із загальної кількості у 100 балів вагові (максимально можливі) бали оцінки досягнень аспірантів під час вивчення даної дисципліни розподіляються за такою схемою:

- участь у роботі упродовж семестру – 80 балів;
- максимальна кількість балів за виконання усіх різновидів роботи та семінарські заняття – 20 балів;
- залік – 20 балів.

Рівень досягнення запланованих результатів навчання перевірятиметься за допомогою таких форм контролю:

- обговорення запропонованих питань під час семінарських занять;
- перевірка ступені вільної орієнтації аспірантів у питаннях еволюції музичної естетики;
- аналізу запропонованої для прослуховування під час самостійної підготовки музичних прикладів, в яких віддзеркалюються музично-естетичні особливості тієї чи іншої епохи;

- відповіді під час заліку, в яких перевіряється ступінь засвоєння матеріалу курсу та вміння самостійно аналізувати і характеризувати конкретні музичні приклади, що характеризують певну музично-естетичну тенденцію.

8. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Оцінюються вміння аспірантів вільно і творчо застосовувати отримані знання з музичної естетики під час роботи над дисертаційним дослідженням.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Музична естетика» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Для заліку

Розділ 1. Теми 1–5	Розділ 2. Теми 6–12	Підсумковий контроль, контрольна робота (залік)
29	51	20
5-й тиждень	15-й тиждень	Залікова сесія

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ

Формою підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння здобувачем навчального матеріалу виключно на підставі результатів виконання певних видів робіт на семінарських заняттях дисципліни є залік.

Залік за кредитно-трансферною системою виставляють здобувачам, які виконали всі види робіт і набрали не менше 60 % від 100 балів за результатами підсумкового контролю. Оголошення результатів модульного контролю проводять у присутності всіх здобувачів групи.

“Зараховано” – 60-100 балів – виставляється, якщо здобувач виявив повні знання основного програмного матеріалу в обсязі, що необхідний для подальшого навчання і роботи, у цілому впорався з поставленим завданням, припустився незначних помилок, демонстрував здатність упоратися з виконанням завдань, передбачених програмою на рівні репродуктивного відтворення.

“Не зараховано” – 0-59 балів – виставляється, якщо здобувач виявив серйозні прогалини в знаннях основного матеріалу, зробив принципові помилки.

При визначенні загальної оцінки враховуються результати поточного контролю з семінарських занять, які відбулися в період, за який проводиться підсумковий контроль, а також результати захисту індивідуальних завдань та самостійної аудиторної й позааудиторної роботи здобувачів з даної дисципліни.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1	Опорні конспекти лекцій	1–12
2	Силабус	1–12
3	Аудіо- і відео-носії (платівки, компакт-диски) та Інтернет-ресурси для прослуховування й аналізу запропонованих музичних прикладів за курсом «Музична естетика»	1–12

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

- 1 Карась Г. В. Еволюція художніх стилів в музичному мистецтві. Курс лекцій. Івано-Франківськ, 2018. 103 с. Режим доступу: <http://194.44.152.155/elib/local/3687.pdf>.
- 2 Назаренко Н. В. Музична естетика : навч. посіб. для студ. спец. «Музичне мистецтво» / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2012. 208 с. Режим доступу: <http://dspace.ltsu.org/bitstream/123456789/3154/2/Nazarenko.pdf>.
- 3 Асафьев Б. В. Музыкальная форма как процесс. Кн. 1, 2. 2-е изд. Ленинград : Музыка, 1971. 376 с.
- 4 Гуменюк Т. Філософсько-методологічні засади музичної естетики. Режим доступу: https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD2_Humeniuk.pdf
- 5 Житомирский Д. В. Западный музыкальный авангард после второй мировой войны / Д. В. Житомирский, О. Т. Леонтьева, К. Г. Мяло. Москва : Музыка, 1989. – 300 с.
- 6 Конен В. Театр и симфония. – Москва : Музыка, 1975. 376 с.
- 7 Конен В. Д. Третий пласт: Новые массовые жанры в музыке XX века. Москва : Музыка, 1994. 160 с.
- 8 Кремлев Ю. Очерки по эстетике музыки. Москва : Сов. композитор, 1972. 272 с.
- 9 Ливанова Т. История западноевропейской музыки до 1789 года: Учебник. В 2-х кн. Кн. 1: От античности к XVIII веку. Москва : Музыка, 1986. 463 с.
- 10 Лосев О. Ф. Музична естетика античного світу. Київ : Муз. Україна, 1974. 221 с.
- 11 Людкевич С. До деяких питань музичної естетики. Дослідження, статті, рецензії, виступи. Том I / Упорядкув., ред., вступ. статті й примітки Зеновії Штундер. Львів, 2000. С.198–201. Режим доступу: <https://ludkevych.in.ua/do-deyakh-pitan-muzichnoyi-estetiki/>
- 12 Мазель Л. О природе и средствах музыки: теоретич. очерк. Москва : Музыка, 1983. 72 с.
- 13 Макаренко Г. Музыка і філософія: Шопенгауер, Вагнер, Ніцше. Київ : Факт, 2004. 152 с.
- 14 Медушевский В. В. О закономерностях и средствах художественного воздействия музыки. Москва : Музыка, 1976. 254 с.
- 15 Музична естетика західноєвропейського середньовіччя. Київ : Муз. Україна, 1976. 263 с.
- 16 Музична естетика: матеріал з Вікіпедії. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0
- 17 Музыкальная эстетика Германии XIX века / сост. А. Михайлов, В. Шестаков. ред. Н. Шахназарова. Москва : Музыка, 1981. 415 с.
- 18 Назайкинский Е. В. Логика музыкальной композиции. Москва : Музыка, 1982. 319 с.

- 19 Очеретовская Н. Л. Содержание и форма в музыке. Ленинград : Музыка, 1985. 112 с.
- 20 Павлишин С. Музыка двадцатого століття: навч. посібник. – Львів : БаК, 2005. 232 с.
- 21 Розеншильд К. К. Музыка во Франции XVII – начала XVIII веков. Москва, 1979. 168 с.
- 22 Самойленко О. Естетика музична // Українська музична енциклопедія, Т.2 Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. 2008. С. 34–37.
- 23 Суханцева В. К. Категория времени в музыкальной культуре. Киев : Лыбидь, 1990. 183 с.
- 24 Суханцева В. К. Музыка как мир человека (от идеи вселенной к философии музыки). Киев : Факт, 2000. 176 с.

Допоміжна:

- 1 Бентя Ю. Concerto grosso Віталія Губаренка як приклад сучасної інтерпретації барокового жанру // Науковий вісник національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2003. № 4 (32). С. 127–143.
- 2 Браудо И. Об органной и клавирной музыке. Ленинград : Музыка, 1976. 152 с.
- 3 Васильева Л. Л. Рок-музыка як фактор розвитку культури другої половини ХХ століття : монографія. / Миколаїв. нац. ун-т ім. В.О. Сухомлинського. Миколаїв : Іліон, 2016. 282, [1] с.
- 4 Гребнева І. В. Формування скрипкового стилю в Concerti Grossi А. Кореллі. (Автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства) / Харків. національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2014. 16 с.
- 5 Катрич О. Виконавський стиль та музичне стилетворення (до питання моделювання аналітичної оптики) // Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. 2013. № 29. С. 111–118.
- 6 Катрич О. Стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти): дослідження. Дрогобич : Відродження, 2000. 98 с.
- 7 Катрич О. Т. Індивідуальний стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти) : дис. ... канд. мист. : спец. 17.00.03. [Рукопис]. Київ, 2000. 173 с.
- 8 Кашкадамова Н. Історія фортеп'янного мистецтва ХІХ сторіччя. Тернопіль : «АСТОН», 2006. 608 с., нот.
- 9 Кашкадамова Н. Б. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах (клавикорд, клавесин, фортепіано), ХІV–ХVІІІ ст. : навч. посіб. Тернопіль : АСТОН, 1998. 300 с.
- 10 Козаренко О. Національна музична мова в дискурсі постмодернізму // Наук. записки Тернопільського держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка Тернопіль, 1999. Серія: Мистецтвознавство. № 2. С. 9–16.
- 11 Конен В. Д. Рождение джаза. 2-е изд. Москва : Сов. композитор, 1990. 320 с.
- 12 Коновалова І. Феномен композитора в часопросторі європейської музичної культури ХХ століття: модуси теоретичного осягнення: монографія. Х.: ФОП Панов А.М., 2018. 380 с.
- 13 Корній Л. П. Історія української музики. Частина 1. Від найдавніших часів до середини ХVІІІ ст. Київ–Харків–Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 1996. 314 с.
- 14 Корній Л. П. Історія української музики. Частина 2. Музична культура другої половини ХVІІІ ст. Підручник для вищих музичних навчальних закладів. Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ; Харків: Вид-во М. П. Коць; Нью-Йорк, 2001. 477 с.
- 15 Корній Л. П. Історія української музики. Частина 3. ХІХ ст. Підручник. Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ–Нью-Йорк: Видавництво М. П. Коць, 2001. 480 с.

- 16 Корчова О. Музичний модернізм як Terra Cognita [Текст] : [монографія]. Київ : Музична Україна, 2020. 469, [19] с. : іл.
- 17 Коханик І. К проблеме смысла в стилеобразовании // Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. Вип. 38, Музичний стиль : теорія, історія, сучасність. Київ, 2004. С. 67–80.
- 18 Коханик І. Проблема музикального стилю и стилеобразования в контексте постмодернизма // Науковий вісник ОДМА імені А. В. Нежданової. Вип. 4, Музичне мистецтво і культура. Одеса, 2003. Кн. 2. С. 29–41.
- 19 Коханик І. Інтертекстуальність та проблема стильової єдності музичного твору // Київське музикознавство. Текст музичного твору: практика і теорія. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, КДВМУ ім. Р. М. Глієра, 2001. Вип. 7. С. 90–96.
- 20 Коханик І. Музичний твір: взаємодія стабільного і мобільного в аспекті стилю // Науковий вісник. Вип. 20. Музичний твір: проблема розуміння. – Київ : Нац. муз. академія України ім. П. І. Чайковського, 2002. С. 44–51.
- 21 Кріпак О. Л. Концертно-фортепіанний стиль А. Караманова (на матеріалі трьох концертів для фортепіанно з оркестром. (Автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства) / Харків. національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків, 2012. 20 с.
- 22 Купіна Д. Д. Європейські жанрові традиції в українській органній музиці (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) [Текст] : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2018. 19 с.
- 23 Еволюція романтичного стилю в українській фортепіанній музиці ХІХ – початку ХХ століття.
- 24 Медушевский В. К проблеме сущности, эволюции и типологии музыкальных стилей // Музыкальный современник : сб. ст. Вып. 5. Москва : Сов. композитор, 1984. С. 5–17.
- 25 Москаленко В. Лекции по музыкальной интерпретации: Учебное пособие. Киев: ТОВ «Типографія Клякса», 2012. 272 с.
- 26 Москаленко В. Теоретичний та методичний аспекти музичної інтерпретації: автореф. дис. ... докт. мистецтвознав. : 17. 00. 02 / Київська держ. консерваторія ім. П. І. Чайковського. Київ, 1994. 25 с.
- 27 Назайкинский Е. В. Стиль и жанр в музыке: учеб. пособие для вузов. Москва: Владос, 2003. 248 с.
- 28 Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Вип. 107 : Виконавське музикознавство : стильові парадигми композиторської творчості та музичновиконавської інтерпретації, актуальні проблеми музичної педагогіки. Київ, 2013. 285 с.
- 29 Опанасюк О. Іntenціонально-стильовий вимір європейської та української музичної культури кінця ХІХ — початку ХХІ ст. // Синергетична парадигма простору культури: монографія / наук. ред В. Шульгіна. К.: НАКККіМ, 2014. 131–176 с.
- 30 Откидач В. Естрадний спів і шоу-бізнес: навч.-метод. посіб. Вінниця: Нова книга, 2013. 368 с.
- 31 Откидач В.М. Рок-музика і світовий художній процес: Моногр. / Харк. держ. акад. Культури. Харків, 2005. 294 с.
- 32 Польская И. И. Камерный ансамбль : История, теория, эстетика : Монография. Харьков : ХГАК, 2001. 396 с.
- 33 Пясковський І. До питання національної ідентифікації в музичному мистецтві // Українське музикознавство. Вип 35. С. 300–303.

- 34 Пясковський І. Феноменологія музичного мислення // Наук. вісник Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2000. Вип. 7 : Музикознавство: з ХХ у ХХІ століття. С. 46–56.
- 35 Рабинович Д. А. Исполнитель и стиль : Избранные статьи. Москва : Сов. Композитор, 1979. Вып. 1. Проблемы пианистической стилистики. 320 с.
- 36 Сарджент У. Джаз: генезис, музыкальный язык, эстетика. Москва : Музыка, 1987. 296 с.
- 37 Сокол А. Исполнительские ремарки, образ мира и музыкальный стиль : монография. Одесса: Моряк, 2007. 276 с.
- 38 Успенська І. О. Типологія жанрів концертної музики для скрипки: критерії класифікації // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. Харків : ХНУМ імені І. П. Котляревського. 2020. Вип. 57. С. 150–164.
- 39 Фортнаейл Піт. Історія рок-н-ролу // «Всесвіт» (Київ). 1989. №8. С. 150–162, 176–182; № 9. С. 147–160, 172–179; № 10. С. 170–192.
- 40 Хижняк Игорь. Парадоксы рок-музыки: мифы и реальность. Киев: Молодь, 1989. 295 с.

Інформаційні ресурси:

Бібліотека Харківської державної академії культури
Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека імені
К. С. Станіславського
Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка